

נבון: "ברור, אנחנו לא יודעים מה בעצם קרה שם, אבל המנהיגים שלנו לבטח יודעים את האמת". "אז למה הם אינם מספרים אותה?" "בזדאי יש להם סיבות".

מפ"ם התפלגה. אחדות-העבודה שוב הייתה עצמאית. במאי תתקיימה הבחירות להסתדרות. כל הסמינר גויס למערכת הבחירות. לא ידעתי כיצד להתחמק - כל משקי הקיבוץ עמדו על הראש. חברי הסמינר חייבים היו להתייצב בתל-אביב, בירקון 110. שם הבלגן הוא קלאסי. איש לא ידע לשם מה קראו לנו לשם. הבית נראה כמהפכת אוקטובר; ותיקי התנועה עם ארשת פנים חמורה עמדו על משמרתם - מפני מי? חיפשתי את חדרי אחדות העבודה. במדרגות פנה אלי יהודי קשיש, בלבוש מהודר, יהלום בעניבת משי - ביידיש אמריקאית ניסה לברר היכן "פועלי ציון". אמרו לו, שזה כאן. גלגלתי קצת היסטוריה ציונית בראשי - "פועלי-ציון" היו אחד ממרכיבי מפא"י, לפני דור. אותו יהודי, שירד בשנות ה-20 לאמריקה בא לחפש את שורשיו הפועליים ואת נעוריו בארץ ישראל, שהתגשמה בנתיים - בלעדיו.

בחדר, שעל דלתו כתוב "אחדות העבודה", ישב יגאל אלון ואתו אחדים מהדמויות היותר ידועות. הפנו אותי לחדר השכן שם, על שולחן ריק, ערימת מעטפות וכרך עבה עם כתובות, כנראה רשימות של לשכת המס. צריך היה לכתוב כתובות למשלוח חומר תעמולה לבוחרים פוטנציאליים באזור תל-אביב. לחלק מהשכונות עוד היו שמות ערבים - שייך-מוניס ונביל-דרוויש - איפה זה לעזאזל? כן, אבל חשוב יותר היה לעשות ביקורי בית. המאבק היה בעצם עם השומר הצעיר. אחרי שש שנים של מיזוג איש לא ידע מה כוחו האמיתי. "צריך לנצח בגדול", אלו היו ההוראות. לך ושכנע אנשים לבחור דווקא באחדות העבודה. אני, שלא הייתי מסוגל בבית למכור זוג גרביים. האזור שלי, שדי נורדאו, היה חדש לגמרי. העצים זה עתה נטעו. השדרה נבנתה כשיכון הסתדרותי - לעסקנים, שכירים, עובדי מדינה. ממונה עלי הייתה אישה שאמרו, שהיא יושבת ראש הסתדרות המורים. גם היא גרה שם. הטיפה לי מוסר: "צריך להאמין, בלי אמונה אין מאבק". לשם מה המאבק? עליתי במדרגות. אין מעליות בנורדאו ובאף שכונה אחרת. לא רוצים כל כך לפתוח. נמאס להם כבר לשמוע. כיצד מוכרים "אחדות העבודה" לקהל הבוחרים? מה הקול קורא שלה, מה המיוחד במצעה? במה נבדלת ממפא"י או מפ"ם - לכל הרוחות, מה אני עושה כאן. אני מרגיש כמו אידיוט, כמו ה'פראיר', ששלחו אז, בהכשרה, להביא את 'מקצוע האדמה'.

"לא קצרנו הרבה שדות בשלים" אמר לי עסקן במוצאי יום הבחירות. הניצחון הגדול על השומר הצעיר התבטא בדיוק 1.25 אחוז. "ניצחון אדיר!", צעק יוסקה, חבר אלונים ובין משתתפי הסמינר. הוא היה התרבותניק בינינו ואירגן "מסיבת ענק" בבית לסין, עוד באותו ערב, אחרי פרסום תוצאות הבחירה. מילא... וזאת על אף התהלוכה הגדולה באחד במאי, עם יגאל אלון בראש. אבל גם חזן ויערי היו שם וגם גולדה ו-ב.ג. פשוט, לא נותנים לעצים לצמוח לשמיים.

מי, אם לא סגל, יו"ר ועדת החינוך המרכזית ומרכז סמינר המורים, המרצה אצלנו על עניני חינוך. הוא לא ירצה כאן על בעיות חינוך של הפעוט, על משטר משמעת בכיתות בית הספר, והאם יש לחלק ציונים ולקיים בחינות. הוא יימנע מלהיכנס לפרובלמטיקה של החינוך המשותף, גולת הכותרת ברעיון של חיי קיבוץ ובזדאי שלא יהיה מוכן לדבר על בעיות הלינה בבתי הילדים לעומת הלינה המשפחתית. חלק מנושאים אלה טרם הבשילו בימים ההם לכדי דיון ציבורי ושחיטת פרות קדושות, אך היו כבר דפוסים שונים, בכמה משטחי החינוך, בתוך משקי הקיבוץ המאוחד.

מה שסגל רצה, זה להפנות את התעניינות מעצבי המדיניות המשקית העתידיים לאספקט המרכזי של החינוך: לאספקט הכלכלי. חינוך עולה כסף. השאלה, האם לכל יישוב מערכת לימודית משלו, כולל מעבדות, ספריות, סגל מורים מקצועיים? התשובה השלילית בלתי נמנעת; ביישובים רבים מספר הילדים בכיתות היה מתחת תקן משרד החינוך. אם כן, מהי האלטרנטיבה? פתרון הקיבוץ הארצי, המוסד. בתי ספר אזוריים ביחד עם המושבים בסביבה, או, חלילה, בית ספר התיכון בעיירת הפיתוח הסמוכה? לשלוח את ילדיהם לפנימיות, לזאת ציבור ההורים ברובו לא היה מוכן. ההורים רצו לראות את הילדים אחה"צ אצלם. לפתרון חוץ-תנועתי התנגדה ההנהגה בכל תוקף. הפשרה הייתה ידועה מראש: לימוד תיכוני בבית, באמצעים לא אמצעים. אשר למבחני בגרות - מחנכי התנועה התנגדו למבחנים, כמו שהתנגדו לציונים או להשארת כיתה. תעודת בגרות עלולה להוביל מהקיבוץ החוצה.

לא כולם קבלו השקפה זו. טבנקין, למשל, העיר באחד מביקוריו הנדירים באולם ההרצאות, שהוא דוחה את כל ההשקפות של אנשי החינוך בתנועה. "צריכה להיות משמעת בכיתה, חייבים לערוך מבחנים ולתת ציונים; אין גברעם בנימין רדצ'בסקי